

Prvá dáma vzdelávania – 100 rokov Univerzity Komenského **v Bratislave – výstava k 100. výročiu vzniku univerzity**

Pred sto rokmi sa začala písať história prvej dodnes fungujúcej univerzity na Slovenku, ktorá začala poskytovať najvyššie vzdelanie v slovenskom jazyku. Po vzniku Československej republiky (28. október 1918) existovala na jej území jediná univerzita – Karlova univerzita v Prahe (1347/1348), a preto sa vtedajšia vláda rozhodla pre zriadenie ďalších vysokých škôl univerzitného typu. Na základe uznesenia Národného zhromaždenia ČSR sa zákonom č. 50/1919 Zb. z. a n. zo dňa 28. januára 1919 zriadila druhá česká univerzita so sídlom v Brne (dnešná Masarykova univerzita) a zákonom Národného zhromaždenia ČSR č. 375/1919 Zb. z. a n. zo dňa 27. júna 1919 v poradí tretia univerzita – Československá štátna univerzita v Bratislave so štyrmi fakultami: lekárskou (1919), právnickou (1921), filozofickou (1921) a prírodovedeckou (1940). Bratislavská novovzniknutá univerzita sa na základe zákona Národného zhromaždenia ČSR č. 595/1919 Zb. z. a n. zo dňa 11. novembra 1919 premenovala na Univerzitu Komenského v Bratislave. Od svojho vzniku zaujíma popredné miesto v národnom systéme vysokoškolského vzdelávania a stala sa medzinárodne uznávaným centrom vedy a výskumu. Ako najkomplexnejšie vybudovaná univerzita klasického typu v Slovenskej republike si uchováva postavenie národnej univerzity.

Oslavy 100. výročia Univerzity Komenského (UK) prebiehali počas celého akademického roku 2018/2019, no vyvrcholili viacerými významnými aktmi až posledný júnový týždeň. V stredu 26. júna 2019 sa o 15.00 hod. konala slávnostná vernisáž výstavy s názvom *Prvá dáma vzdelávania – 100 rokov Univerzity Komenského* v priestoroch výstavnej siene Starej radnice Múzea mesta Bratislavy (Radničná 1, Bratislava). Host'om sa prihovorili rektor UK prof. JUDr. Marek Števček PhD., riaditeľ Múzea mesta Bratislavy PhDr. Peter Hyross a vedúca Archívu UK Mgr. Mária Grófová, ktorá pripravila prvú komentovanú odbornú prehliadku výstavy.

Výstavu realizovali Archív UK – Mgr. Mária Grófová, Bc. Margaréta Hernando a Múzeum mesta Bratislavy – PhDr. Daniel Hupko PhD v spolupráci s pamäťovými inštitúciami, ktoré poskytli archívne dokumenty, zbierkové predmety, fotografie ako Archív Kancelárie prezidenta republiky v Prahe, Archív Slovenského národného múzea v Bratislave, Archív Univerzity Komenského v Bratislave, Divadlo Aréna – Detská Univerzita Komenského, Evanjelická bohoslovecká fakulta UK v Bratislave, Farmaceutická fakulta UK v Bratislave,

Filozofická fakulta UK v Bratislave, Fakulta matematiky, fyziky a informatiky UK v Bratislave, Fakulta sociálnych a ekonomických vied UK v Bratislave, Fakulta telesnej výchovy a športu UK v Bratislave, Prírodovedecká fakulta UK v Bratislave, Rektorát UK v Bratislave – oddelenie vzťahov s verejnosťou, Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta UK v Bratislave, Slovenské národné múzeum – Historické múzeum v Bratislave, Slovenský olympijský a športový výbor – Slovenské olympijské a športové múzeum v Bratislave, Železnice Slovenskej republiky a tiež v spolupráci s Mgr. Petrom Bartom, PhD. (Katedra archeológie Filozofickej fakulty UK v Bratislave), Mgr. Petrom Bartom (Slovenské národné múzeum – Historické múzeum v Bratislave), prof. PhDr. Jozefom Bátorom, DrSc., Mgr. Petrou Bombíkovou-Maudgil, Dagmarou Cigánekovou, rodinou Čechovou a Ilečkovou, PhDr. Jakubom Doležalom, doc. RNDr. Elenou Ferencovou, CSc., Mgr. Matejom Gogolom, PhD., Diegom Hernandom, Mgr. Miroslavom Holienčinom, prof. Dr. phil. Emíliou Hrabovec, Mgr. Milanom Juríkom, PhD., Mgr. Viliamom Karácsonym, Mgr. Petrom Kopáčom, doc. RNDr. Martinom Kopánim, PhD., Mgr. Dašou Krčovou, PhDr. Zdenkou, Letenayovou, Mgr. Lenkou Lubuškou, PhD., PhDr. Elenou Macbajdíkovou, doc. PhDr. Radomírom Masarykom, PhD., Mgr. Martinou Mášikovou, Mgr. Lenkou Miller, doc. PhDr. Evou Morovicsovou, PhD., MPH, prof. PharmDr. Pavlom Mučajiom, PhD., Mgr. et Mgr. Martinom Neumannom, PhD., Mgr. Milanom Novotným, člen Klubu '89, prof. MUDr. Danielou Ostatníkovou, PhD., Mgr. Danielom Ozdínom, PhD., doc. MUDr. Vojtechom Ozorovským, CSc., prof. MUDr. Jánom Pečeňákom, CSc., Kamilom Pončákom, DiS. art., prof. RNDr. Pavlom Povincom, DrSc., Mgr. Mariánom Sedílkom, Mgr. Františkom Semanom, PhD., Mgr. Borisom Strečanským, doc. RNDr. Pavlom Sũrom, CSc., ThDr. Ing. Vladimírom Thurzom, PhD., Mgr. Jaroslavom Tóthom, PhD., PhDr. Ivanou Vojtekovou, PhD.

Zámerom tvorcov výstavy bolo, aby návštevník po jej prehliadke získal komplexný prehľad o kľúčových udalostiach, jej dejinách, tradíciách, akademických obradoch, štúdiu, organizačnej štruktúre v historickom priereze spolu s vybranými osobnosťami, ktoré zohrali kľúčovú úlohu pri založení univerzity, budovaní infraštruktúry, formovaní i rozvoji samotnej univerzity i jej fakúlt, a to od jej vzniku až do súčasnosti prostredníctvom vystavených zbierkových predmetov participujúcich múzeí a predmetov kultúrnej hodnoty patriacich Univerzite Komenského, archívnych dokumentov, fotografií grafických prvkov a audiovizuálnych prostriedkov.

Koncepčne sa výstavy členila do troch tematických celkov s názvami *UK v rokoch, Od vedomostí k pokladom univerzity – z histórie UK a Fakulty UK a vybrané súčasti univerzity*. Prvú časť pri časovej osi významných medzníkov univerzity otváralo motto vystihujúce podstatu UK – *Od počiatku až do dnešných dní je Univerzita Komenského o ľuďoch, pre ľudí a s ľuďmi, ktorí tvorili a tvoria jej históriu i súčasnosť*. Zároveň sa tu návštevník oboznámil na prehľadnom veľkoplošnom paneli s lokalizáciou jednotlivých fakúlt a súčastí UK nielen v Bratislave, ale aj iných kútoch Slovenska.

Druhá časť výstavy prezentovala dejiny univerzity ako celok, kde sa návštevník postupne dozvedal o putovaní za štúdiom pred vznikom univerzity, o jej predchodkyňi Bratislavskej uhorskej kráľovskej Alžbetinej univerzite a vysokom školstve na území Slovenska do roku 1919, o vzniku a začiatkoch Univerzity Komenského a jej prvých akademických hodnostároch. Zoznámil sa s históriou UK v jednotlivých obdobiach: v rokoch 1919 – 1938, počas vojnových rokov a SNP, v 50. rokoch 20. storočia, v prelomovom roku 1968, cez jednotlivé zmeny týkajúce sa štúdia až po súčasnosť, o akademických insígniách, talároch a slávnostných obradoch, o čestných doktoroch Univerzity Komenského, sídlach a reprezentačných priestoroch Univerzity Komenského, o rektoroch Univerzity Komenského. Osobitne sme priblížili osobnosť prvého rektora a prvého kvestora UK. Celú časť uzavrel panel s názvom *Viete, že ...* informujúci o počtoch a druhoch akademických titulov udelených počas celého obdobia jestvovania univerzity. Vo vitrínach boli inštalované archívne dokumenty ako diplom Dr. h. c. udelený Dušanovi Samuelovi Jurkovičovi, slávnostné vyhotovenie vládneho nariadenia č. 49 z roku 1954 o premenovaní Slovenskej univerzity, rokovací poriadok Akademického senátu Univerzity Komenského z roku 1922, zbierkové predmety ako Akademické fanfáry skladateľa Eugena Suchoňa, indexy a preukazy študentov, či typáriá, kolany dekanov, taláre akademických funkcionárov z rôznych období, najvyššie štátne vyznamenanie – Rad republiky, averz a reverz suchej pečate na pečatenie diplomov čestných doktorov a mnoho ďalších zaujímavých exponátov

V tretej časti boli verejnosti predstavené jednotlivé fakulty: Lekárska fakulta UK (1919), Právnická fakulta UK (1921), Filozofická fakulta UK (1921), Prírodovedecká fakulta UK (1940), Pedagogická fakulta UK (1946), Farmaceutická fakulta UK (1952), Fakulta telesnej výchovy a športu UK (1960), Jesseniova lekárska fakulta UK (1969), Fakulta matematiky, fyziky a informatiky UK (1980), Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta UK (1936), Evanjelická bohoslovecká fakulta UK (1919), Fakulta managementu UK (1991) a Fakulta sociálnych a ekonomických vied UK (2002) a vybrané súčasti univerzity, akými sú

Záhrada liečivých rastlín FaF UK, Vedecký park UK, Centrum informačných technológií UK, Internáty UK, Astronomické a geofyzikálne observatórium UK, Botanická záhrada UK, Mineralogické múzeum UK, Folklórny súbor Gymnik pri FTVŠ UK, Akademická knižnica UK, Vydavateľstvo UK, Univerzita tretieho veku UK, Studia Academica Slovaca a Detská Univerzita Komenského. Vo vitrínach boli inštalované exponáty týkajúce sa tematiky tejto časti, napr. historický kroj súboru Gymnik zo Ždiaru z 19. storočia, makety Auditória maxima a projektu EBF UK, symbolický kľúč auly JLF UK v Martine, kladivko z poklopania základného kameňa a stužka z otvorenia Vedeckého parku, výber originálnych artefaktov pochádzajúcich zo Študijnej zbierky Katedry archeológie FiF UK, lekárske pomôcky, modelov a mikroskopov, či farmaceutické nádoby, stojatky, analytické váhy, minerály, či mnoho ďalších zaujímavých predmetov. K najzaujímavejším exponátom tejto časti výstavy nepochybne patril prijímač AKR-2 na meranie jemnej štruktúry rázových vln v medziplanetárnej plazme, ktorý vyvinuli a vyrobili pracovníci Ústavu fyziky a biofyziky UK a Katedry experimentálnej fyziky MFF UK v spolupráci s Geofyzikálnym ústavom SAV pre projekt Interšok v rámci programu Interkozmos. Exponát bol ako záložný kus pripravený na let do kozmu v prípade, že by letový prístroj zlyhal.

Jednotlivé panely výstavy dotvárali fotografie, z ktorých väčšina nebola ešte nikdy predtým publikovaná. Texty panelov a popisov k obrázkom sa pripravili dvojazyčne, v slovenskom a anglickom jazyku. Výstava sa stala, aj vďaka tomu, lákavá i pre zahraničných návštevníkov múzea, ktorí kladne hodnotili formu a obsah výstavy. Archív UK pripravil pútavého sprievodcu k výstave s prehľadnými textami, s množstvom obrazového materiálu vystavovaných exponátov, dokumentov a fotografií.

Výstava bola verejnosti sprístupnená od 26. júna 2019 do 13. októbra 2019.

Bc. Margaréta Hernando

Archív UK v Bratislave